

Tudomány a régióban

Elnöki beszámoló

a Debreceni Akadémiai Bizottság 2008. évi munkájáról és 2009. évi terveiről

(Elhangzott a DAB közgyűlésén 2009. február 25-én.)

Igen Tisztelt Elnökség! Tisztelt Közgyűlés! Hölgyeim és Uraim!

Az MTA Debreceni Akadémiai Bizottsága 2008 októberében – az akadémiai ciklusoknak megfelelően – újjávasztotta vezetőségét, így természetes, hogy amikor a régió tudományos életének elmúlt időszakáról adunk számot, mindenekelőtt hálás köszönetünket fejezzük ki az elmúlt három év tevékenységét irányító DAB-vezetőségnek, s ezen belül elsősorban Lipták András professzornak, a tudományos szervezet eddigi elnökének. Az ő odaadó, körültekintő és szakszerű irányításának köszönhető, hogy a regionális bizottságunk elmúlt évi tevékenységéről szóló mostani beszámoló jelentékeny eredményekről, élénk szellemi életéről és sikeres tudományos munkáról adhat számot. Az új vezetés mind ezért leginkább talán azzal fejezheti ki köszönetét és elismerését, ha kinyilvánítja: a korábban megteremtett nemes hagyományokat igyekszik megőrizni, az elmúlt években kialakult példás munkastílust és értékrendet kívánja követni, s mindennek szem előtt tartásával kíván az új kihívásokkal, az új feladatokkal szembenézni.

Az éves beszámolók elején minden esetben célszerű a DAB tevékenységének mennyiségi mutatóit áttekinteni, ezek jelentik regionális bizottságunk tevékenységének meghatározó kereteit. Jelenleg a Magyar Tudományos Akadémiának a régióban a 1066 köztestületi tagja van, ami

150 fős gyarapodást jelent az elmúlt évi adatokhoz képest. Az Akadémia köztestületi tagjai azok a tudományos fokozatot szerzett szakemberek, akik a köztestületi tagságra jelentkeznek. Ezúttal is felhívjuk a figyelmet az újonnan PhD fokozatot szerző fiatalok köztestületi tagságba történő beépítésének szükségességére, kérjük a szakbizottságok vezetőit, hogy erről gondoskodjanak, s a lehetőségre hívják fel a fiatal szakemberek figyelmét. A DAB Titkársága szívesen segít az erre vonatkozó adminisztrációban. A régióban 28 akadémikus és 6 Eötvös-koszorús doktor tevékenykedik. MTA közgyűlési doktor képviselőinknek a száma 16, szinte mindannyian a Debreceni Egyetemen dolgoznak. A DAB 12 szakbizottsággal és 75 munkabizottsággal látja el feladatát. A munkabizottságok száma 2008-ban kettővel emelkedett, mert létrejött a Megújuló Energetikai Munkabizottság és a Nukleáris Medicina Munkabizottság. Előterjesztés érkezett Klinikai Genetikai Munkabizottság létrehozására. Az MTA DAB vezetősége havonta ülészik, amelyet háromhavonta a szakbizottsági elnökökkel kibővítve tart meg az aktuális feladatok és események megbeszélésére.

A 2008. év során több alkalommal sor került olyan tanácskozásra, amelynek napirendi pontja volt az MTA feladatkörének pontos megfogalmazása. Mivel az új államháztartási törvény szelleméből kiindulva az államháztartás alrendszeri-

ből csak közfeladat támogatható, ezért az MTA megfogalmazta közfeladatait. Ezek közül a legfontosabbak a következők: a magyar tudományosság képviselője; a tudományos kutatómunka támogatása; minőségbiztosító, hitelesítő referencia rendszer működtetése; a nemzeti értékek fenntartása és védelme; országos alapvetési pályázati rendszer működtetése; költségvetési fejezetgazdaságból fakadó feladatok.

A DAB-nak egyik legfontosabb feladata, hogy az észak-alföldi régió három megyéjének, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Jász-Nagykun-Szolnok megyéknek tudományos életét segítse, koordinálja, abban irányító szerepet töltsön be. Az érintett megyék tudományos közösségei bármikor igénybe vehetik a székházat tudományos ülések, szimpóziumok, poszterbemutatók vagy akár nemzetközi konferenciák lebonyolítására is. Éppen ezek által válhatott a DAB a hazai és nemzetközi kapcsolatok, együttműködések színterévé, résztvevőjévé. Az egyetem szerepe természetesen meghatározó az Akadémia életében, így a DAB életében is. A régió felsőoktatási intézményeivel kialakult eddigi gyümölcsöző kapcsolatot a jövőben is szorgalmazza a DAB vezetése. Fontosnak tartja továbbá Debrecen városának, a három megye önkormányzatának és a nagyobb városok kiemelkedő teljesítményt nyújtó intézményeinek vezetőivel való kapcsolatot. Debrecen önkormányzata harmonikus kapcsolatot tart fenn a Debreceni Akadémiai Bizottsággal, ennek jele, hogy együttműködési szerződés formájában 2008-ban is támogatást nyújtott a DAB számára. Szabolcs-Szatmár-Bereg Tudományos Testülete évtizedeken át komoly támogatást kapott Nyíregyháza Városi Önkormányzatától. Kecskés Mihály professzor vezetésével a testület számos sikeres rendezvényt bonyolított le. A

2009 januárjában megújult vezetés Győri Zoltán professzor elnökségével szervezi újjá tevékenységét. Ezt a folyamatot a DAB igyekszik segíteni, erkölcsi támogatásának kifejezéséül az elnökség látogatást tett Nyíregyházán, ahol mind Seszták Oszkár megyei önkormányzati elnök úr, mind pedig a város felsőoktatási intézményeinek vezetői kifejezték a regionális együttműködés iránti elkötelezettségüket. A Nyíregyházi Főiskola oktatói rendszeres vendégei és előadói a DAB székház rendezvényeinek. Példaként említhetjük, hogy az endokrinológia szakértői, belgyógyászai évek óta a DAB székházban vitatják meg a tudományterület aktuális problémáit.

A DAB 2008-ban is pályázatokkal támogatta a régió tudományos publikációs tevékenységét, külön is a nem hivatásos és a pályakezdő kutatókat. 2008-ban a benyújtott 51 pályázatból 25 nyert támogatást, összesen 1.340.000 forint összeggel. A DAB több folyóirat rendszeres megjelenését segíti elő, így a Debreceni Szemle, a Klió történettudományi szemlélő folyóirat, a Tiszavilág és a Kitaibeliana nyert el támogatást.

2008-ban a DAB rendezvényeinek száma megközelítette a háromszázat, amelynek 45 %-a DAB-os, 55%-a pedig költségtérítéses rendezvény volt. Az a tendencia erősödik, hogy a hagyományos szakbizottsági rendezvényeken túl egyre nagyobb számban az utóbbi típusú rendezvények befogadását is szorgalmaznunk kell. Épületünk vendégszobáit az elmúlt évben 374 szállóvendég vette igénybe, akik összesen 696 vendégéjszakát töltöttek itt. A jövőben szálláslehetőségünk intenzívebb kihasználását szorgalmazzuk.

Az elmúlt évben két kiállításnak adott otthont a DAB épülete. Az egyik Deák Jánosnak, a Nagybányai Festőiskola művészenek munkásságát mutatta be, ezt H.

Csongrádi Márta fotóművész nyitotta meg, a másik a Nukleáris medicina elmúlt fél évszázadának történetét elevenítette fel színes képanyag segítségével.

Számos neves előadó és közéleti személyiség jelent meg és tartott előadást székházunkban, így többek között Kapronczai István, az Agrárgazdasági Kutató Intézet főigazgató-helyettese, Kárpáti Ilona Mária, a Társasházi Magazin főszerkesztője, Kósa Lajos, Debrecen polgármestere, Mádl Ferenc volt köztársasági elnök, Ronald Mollinger, a Holland Királyság budapesti nagykövete, Pál Csaba, Debrecen MJV Polgármesteri Hivatalának sajtóreferense, Pálincás József, az MTA elnöke 5 alkalommal, Rácz Róbert, a Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés elnöke, H. Csongrády Márta fotóművész, Sohár Pál akadémikus, Szűcs Örkény, a Solar Capital Markets ZRt. ügyvezető-igazgatója, Vasváry Artúrné, a Magyar Rákellenes Liga elnöke, Veres János pénzügyminiszter, Visi Károly meteorológus, Dr. Vojnik Mária államtitkár és még sokan mások.

Az MTA elnökségének döntése értelmében a MTÜ kiemelt hetének zárórendezvénye 2008. november 7-én a DAB székházban zajlott le. Ezen Pálincás József, az MTA elnöke méltatta az alkotómunka jelentőségét, hangsúlyozta, hogy a kutatók egyik legfontosabb aktuális feladata a fiatal szakemberek bevonása a nemzetközi szintű tudományos munkába. Kifejezte reményét, hogy egyes városaink nemzetközi elismertséget szereznek a tudományos munka területén, s Debrecen is méltán aspirál erre a rangra. Mind az MTA elnöke, mind pedig Kósa Lajos polgármester hangoztatta, hogy a város és a tudományos közélet kapcsolata Debrecenben harmonikus, a kölcsönös előnyök keresése és az együttműködés példaszerű, s minden adottság megvan arra, hogy ez a tenden-

cia folytatódjon és erősödjön a jövőben is. Ugyanekkor Fésüs László akadémikus, az egyetem rektora kiemelte az innováció, a technológiai transzfer fontosságát, amivel a tudomány a gyakorlati élethez, valamint az üzleti világ igényeinek kielégítéséhez tud jelentős mértékben hozzájárulni. Utalt arra is, hogy a régióban mintegy 34 ezer diák tanul, 22 doktori iskola működik, a tudományos utánpótlás bázisát ez a tekintélyes létszám biztosítja. A köszöntéseket követően hangzott el Csépe Valéria akadémikus *A világ a fejünkben* című előadása, amely a legújabb pszichológiai kutatások oldaláról mutatta be az emberi gondolkodás fejlődésének fontosabb aspektusait. A délután folyamán a Debreceni Egyetem tanárainak előadásai egészítették ki a programot. Ugyanezen a kiemelt héten a DAB előadássorozatot szervezett a tematikus keretekhez igazodva, ennek során Tarsoly Gyula tűzoltó alezredes, Tamás János egyetemi tanár és Ádám Balázs egyetemi adjunktus tartott vetített képekkel kísért előadást.

A Magyar Tudomány Ünnepi nyitórendezvényen hagyományosan szokás átadni az MTA Debreceni Területi Bizottsága és a Kereskedelmi és Iparkamarák Innovációs Díjait a régióban. Az ezévi nyertesek: Hajdú-Bihar megye Innovációs Díjasa a Debreceni Hőszolgáltató ZRt., Jász-Nagykun-Szolnok megye Innovációs Díjasa a Mc Hale Hungária Kft., Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Innovációs Díjasa pedig a Pa-Comp Kft. volt. Ezúton is kívánunk további eredményes munkát az innovációs díj elnyerőik.

A Tudomány Ünnepének helyi eseménye a jövő évre elővetítette a DAB feladatát, miszerint az a megtiszteltetés érte a debreceni tudományos közösséget, hogy 2009-ben a Magyar Tudomány Ünnepe kiemelt hetét rendezheti. Ez a megbízás elismerése annak a jelentős tu-

dományos munkának, ami a régió akadémiai szakbizottságaiban, valamint a Debreceni Egyetemen és az MTA debreceni Atommagkutató Intézetében folyik.

A szakbizottságokban zajló munkát – amelyről a főtítkári beszámoló ad számot – jól egészítette ki az elmúlt évben is a DAB klub tevékenysége, amelyet Gomba Szabolcs professzor úr irányított, ezúton is köszönjük fáradozását. A klub rendezvényeként 2008. május 28-án hangzott el Holb Imre, *Növényvédelem környezetkímélő módszerekkel* című előadása, majd október 29-én Sohár Pál akadémikus tartott nagy érdeklődést keltő előadást *Alkonyi szerkezetnyomozás* címmel. Az MTA tavaly kinevezett debreceni akadémikusai is – a hagyományoknak megfelelően – bemutatkozó előadásokat tartottak az év első harmadában. Így került sor Nagy László: *Gének, zsírok, emberek* (március 5.), Trócsányi Zoltán: *Hogyan fejlődik a természettudomány?* (március 26.) és Csaba László: *Magyarország közéleti kilátásai és esélyei a megváltozott világgazdaságban* (április 23.) címmel megtartott s élénk érdeklődést kiváltó előadásaira.

A DAB az elmúlt évben is szorgalmazta a kapcsolatok tartását a többi területi akadémiai bizottsággal. Ennek keretében került sor Szegeden május 22-én és 23-án a regionális bizottságok vezetőinek tanácskozására, ahol a közös problémák megbeszélése állt a középpontban. A Debreceni Akadémiai Bizottság szeretné a már eddig is meglévő jó kapcsolatot a tavaly megalakult 6. akadémiai bizottsággal, az MTA Kolozsvári Területi Bizottságával az eddigieknél is szorosabbra fűzni. A múlt évben az MTA Debreceni Területi Bizottságához az MTA besorolása alapján 286 romániai és 91 ukrain magyar köztestületi tag tartozott. Ebből 2008-ban 87 fő 104 vendégéjszakát töltött a DAB székházában a bi-

zottság támogatásával, valamennyien konferencián vettek részt vagy az együttműködés különböző formáiról tanácskoztak. A DAB új vezetése 2008 novemberében – Görömbei András professzorral, az MTA Határon Túli Tudományosság Elnöki Bizottsága elnökével együtt – részt vett Kolozsvárott a KAB és az Erdélyi Múzeum Egyesület közös tudományünnepi rendezvényén, ahol a további kooperációról is megbeszélésekre került sor. Megkezdődött a 2011-ben Kolozsvárott sorra kerülő Nemzetközi Magyarságtudományi Kongresszus előkészítése is, amelyhez a DAB számos tapasztalatával nyújt segítséget.

A DAB 2008 évi gazdálkodásáról részletes jelentés készült, ennek ehelyütt csupán néhány alapvető adatát említjük. Az Akadémiától kapott támogatás évente mintegy 45 millió forint, ami általában kiegészül hozzávetőleg 9,5 millió forint saját bevétellel. Ez utóbbit az elmúlt évben sikerült teljesíteni, ennek az a következménye, hogy a saját bevételt 10,5 millió forint mértékben állapította meg az Akadémia. Ahhoz azonban, hogy jövő évi terveink megvalósuljanak, s a székház állagát és infrastruktúráját megfelelő állapotban tudjuk tartani, ez a bevétel nem lesz elegendő, ezért további támogatásokra lesz szükségünk.

Terveink, közvetlen feladataink között első helyen említhetjük a 2009. évi Tudomány Ünnepi országos rendezvény helyi megrendezését november első hetében. Ennek programját az MTA Rendezvénytanácsával s a Debreceni Egyetem vezetésével együtt alakítjuk ki. Előzetes elképzelésünk szerint kiemelt figyelmet kaphat a témakörök közül az összejt-kutatás és összejtterápia, az alternatív energiaellátás, valamint a kultúrák találkozásának és az anyanyelv tudományos szerepének kérdésköre.

A 2009-es év további feladatai közé

tartozik a DAB vezetőségének, szak- és munkabizottságainak név- és címjegyzékét összeállítani és kiadni, a bizottság honlapját felfrissíteni, aktualizálni, hogy a kapcsolattartás a régió szakemberei között gördülékenyebb legyen. A korábbi-nál nagyobb szerepet igyekszünk vállalni a pályázatok propagálása terén. Állandó tevékenységünk a határon túli kutatók segítése, közös rendezvények szervezése, a kapcsolatok elevenen tartása és erősítése. Fontos feladatnak mutatkozik továbbá a DAB székház állagának és infrastruktúrájának javítása (új vetítővászon

beszerzése, az erkélyek felújítása, a nyílászárók kicserélése, a székház kertjének megújítása, a vendégszobák jobb kihasználása céljából prospektus készítése, állandó kiállítás szervezése). Mindez csakis az MTA elnökségének és a terület önkormányzatainak segítőkészségével, valamint a tudományos közösség valamennyi tagjának támogatásával és közös munkájával valósítható meg. Ennek eredményében zárjuk beszámolómat, s kívánunk a régió tudományos életében további sikereket és eredményeket.

Bitskey István
a DAB elnöke

Főtitkári beszámoló

a DAB szakbizottságainak 2008. évi munkájáról

(Elhangzott a DAB közgyűlésén 2009. február 25-én.)

Tisztelt Közgyűlés! Hölgyeim és Uraim!

A részletes szakbizottsági beszámolók időre elkészültek és azok szóbeli összefoglalását a szakbizottsági elnökök a DAB 2008. február 13-án tartott tanácsülésén ismertették. A DAB tanácsa a szakbizottságok tevékenységéről szóló beszámolókat elfogadta. Most a jelentések koncentrált összefoglalását terjesztem a Közgyűlés elé. A tisztújítás évére tekintettel jelentésemben minden szakbizottság elnökségét megnevezem.

A *Nyelv- és irodalomtudományi Szakbizottság* új elnöke: dr. Nyirkos István, régi-új titkára: dr. Takács Miklós. – A szakbizottság legnagyobb konferenciája a *Nyugat* megjelenésének századik évfordulójához kapcsolódott neves hazai szaktekintélyek bevonásával. Az őszi nyelv- és irodalomtudományi felolvasó ülések a szakma debreceni bemutatkozását tették lehetővé, többek között fiatal kutatókét is. Ugyanígy a bemutatkozásra adott alkalmat az

irodalomtudományi doktori iskola hallgatóinak a Fiatal Tudósok Fóruma. A szakbizottság fontosnak tekinti a különféle tudományos műhelyek publikációinak megismertetését a szélesebb közvéleménnyel és támogatják a nemzetközi kapcsolatokat erősítő kezdeményezéseket, amilyen pl. a DE Néderlandisztikai Tanszék konferenciája volt. Kiemelt évfordulós ünnepi ülést tartottak Gorilovics Tivadar professzor 75. születésnapja alkalmából. Hét rendezvényükön 530 fő vett részt.

A *Bölcseleti, Művészet- és Ókortudományi Szakbizottság* újra dr. Havas Lászlót választotta elnökévé. – Éves programjukban központi helyet kapott egyfelől a Biblia és a reneszánsz évről való tudományos megemlékezés (2008. november 20.), másfelől a *Nyelvtudományi Munkabizottsággal* közös megrendezésben sorra kerülő a „Nyelv és kommunikáció a múlt és a jelen Európájában”